

FOLYÓIRATSZEMLE 1941.

(Rövidítések: *ABB*: Archiv für Buchbinderei, Halle (Saale), XLI. évf. — *ABI*: Accademie e Biblioteche d'Italia, Roma, XV. évf. — *B*: La Bibliofilia, Firenze, XLIII. évf. — *Bü*: Die Bücherei, Leipzig, VIII. évf. — *FDC*: Fédération Internationale de Documentation: Communicationes, La Haye, VIII. évf. — *LJ*: The Library Journal, New York, LXVI. évf., 1—12., 14—15. sz. — *LQu*: The Library Quarterly, Chicago, XI. évf. 1., 3. sz. — *ZBW*: Zentralblatt für Bibliothekswesen, Leipzig, LVIII. évf.

A beszámolóban a rövidítést követő szám az idézett cikk kezdő lap-számát jelzi.)

1. A háború és a könyvtár. (Honvédelem és könyvtárügy.)

K. GLADEN: Erfahrungen mit der Kompanie-Bücherei. (Bü 154: a német katonai pajtassági könyvtárakról. A hadsereg alapsejtjét képező pajtasságok könyvvel való ellátásának mikéntje elsősorban elvi kérdés, mert arról van szó, hogy a pajtasságok számára szánt könyvanyagot központi helyeken gyűjtsék-e fel és ezekről a helyekről történjék-e a könyvellátás, vagy pedig bízzák a könyvek ellátását és felügyeletét magukra a pajtasságokra. Az utóbbi megoldás mellett történt döntés eredményes könyvtárszolgálat alapjait vetette meg a német véderőn belül. — Foglalkozik a pajtassági könyvtár állománya mennyiségének és minőségi összetételének kérdésével. Mint ismeretes, a népkönyvtáraknál a Németbirodalomban 500 lakosra jelenleg 200 kötetet számítanak, ami azt jelenti, hogy egy 500 lakossal bíró helységben a lakosság 20-át tekintik olvasónak és a könyvek fejadagját kétszörösen állapítják meg. G. szerint a pajtassági könyvtárak állományának bővebb keretet kell adni a népkönyvtárakénál, tekintettel főként arra, hogy olvasóközönségük szellemében és kultúrigényeiben rendszerint nagyobb különbségek vannak, mint a különösen helyhez kötött népességet ellátó népkönyvtárak olvasóközönségének érdeklődésében.)

W. ABENDROTH: Der Einsatz der Volksbüchereien in den Lazaretten. (Bü 185.)

A strassburgi Universitäts- und Landesbibliothek másfél millió kötetet számláló és a háború első hónapjaiban Clermont-Ferrand környékére szállított állományát 1941. február és április havában több mint 80 vasúti kocsiban viasszszállították Strassburgba. A szállítás által okozott bolygatottság mértéke elenyésző.

Berlin library burned. (LJ 398: az Associated Press jelentését ismerteti, mely szerint a berlini Preussische Staatsbibliothek épületén brit bombázók 1941. április 10-én Berlin ellen végrehajtott támadása következtében a ledobott gyújtóbombák hatására tűz ütött ki.)

A ZBW (371.) közli, hogy a dorpati dóm épületében elhelyezett dorpati egyetemi könyvtár — a másként hangzó kezdeti hírekkel szemben — a városért vívott harcokban nem szenvedett sérülést.

E. WERMKE: Bibliotheksschutz in Frankreich. (ZBW 276: a franciaországi német katonai parancsnokságon könyvtárvédelmi alosztály alakult 1940 szeptemberében. A könyvtári szakérők bevonásával dolgozó szerv első ténykedése a háborús károk megállapítása és az elmenekült értékes könyvtári javak felülvizsgálata volt. Megállapították, hogy a háború a franciaországi könyvtárakban csak kisebb károkat okozott; a nagyobb párizsi nyil-

vános könyvtárak sértetlenül maradtak. Az új intézmény haladéktalanul megkezdte a Franciaországban feltalálható német könyvanyag számbavételét és megtette a szükséges lépéseket ennek az anyagnak a német kutatás számára való hozzáférhetővé tételéhez. A francia könyvtárak háborús nehézségeinek leküzdéséhez az új intézmény már eddig is több ízben nyújtott segítséget.)

Madridban 1941 áprilisában 300.000 kötetnyi állománnyal központi hadseregi könyvtárat nyitottak meg. (ZBW 292.)

The war on books. (LJ 515: a Bulletins from Britain c. lap 1941. évi 36. számának mellékletéből vett beszámolót közöl az angol könyvtárak háborús veszteségeiről. A közleményből tanulságosan emelkedik ki az a tény, hogy az állománynak üvegteretével bíró helyiségben való elhelyezése háborús szempontból rendkívül alkalmatlan, tekintettel arra, hogy az üvegteretnek akár légnyomás-okozta beszakadása esetén is a könyvállomány szabadon ki van téve az esőzésnek. Kiderült az is, hogy a könyvállományban esett károk javát — legalább is egyharmadát — a legtöbb esetben az oltási munkáknál felhasznált víz okozza. A könyvek szárításához egy helyütt részben gőzt használtak, részben pedig itatópapirosokat helyeztek a könyv nedves levelei közé. A sheffieldi központi könyvtár egyes helyiségeit az egyik légítámadást követő reggelen felvilágosító irodává alakították át.)

A ZBW-nek a londoni egyetem évi jelentéséből vett híradása szerint (371.) a londoni egyet. kollégiumi könyvtár 100.000 kötete légitámadás következtében megsemmisült.

A londoni British Museum könyvtára 1941. májusában bizonytalan időre bezárt. (ZBW 292.)

D. M. KRASSOVSKY: Moscow Military Library. (LJ 42: a felépítésében az amerikai county library-k szisztemáját követő moszkvai katonai könyvtárról, melynek egymillió kötetnyi állománya két évszázad orosz katonai irodalmát öleli fel.)

Az amerikai könyvtárügy háborús vonatkozásairól a következő cikkek tájékoztatnak:

Army libraries. (LJ 517.)

The army library program. (LJ 446.)

Book service to soldiers. (LJ 260.)

A. I. BRYAN: Library film forums on national defense. (LJ 241.)

M. D. CAMERON: The public library in a military center. (LJ 432.)

M. D. CARTER: The library school and the defense of democracy.

(LJ 442.)

J. D. HENDERSON: The role of the state library in national defense.

(LJ 9.)

Libraries for Canadian Forces. (LJ 260.)

D. STOCKFORD: The army can read! (LJ 428.)

2. Könyvtárpolitika, könyvtárstatisztika.

J. WITSCH: Vom Werte einer Wertstatistik. Bemerkungen zu dem Buche: „Büchereistatistik, Methoden, Beispiele, Ergebnisse“ von Franz Schriewer. (Bü 247: SCHRIEWER alapvető munkájával főként metodikai szempontból foglalkozik, miközben SCHRIEWERnek több módszerei fejtegetését kiemeli. Az amerikai könyvtárügy fejlettségi foka mostanában sokat firtatott kérdés a könyvtáriróadalomban; SCHRIEWER az amerikai WILSON-nek a vitát elindító könyvével (The geography of reading, Chicago, 1938.) kapcsolatban megjegyzi, hogy az amerikaiak az értékítéletek felállítása tekintetében igen nagy előnyben vannak Európával szemben, mert rendkívül gazdag könyvtárstatistikai adatgyűjtésre támaszkodnak, igaz ugyan, hogy éppen a *public library*-kre vonatkozólag, melyeknek egész felépítése a liberális korszak naív kultúroptimizmusán nyugszik és amelyek éppen ezért letűnésre vannak ítélve. A *public*

library-k 100 millió kötetes összállománya nem mond sokat, mert a döntő szempont nem az állomány nagysága, hanem a könyvtári ellátottság megosztásának egyenletességi foka: ebben a tekintetben pedig Amerikában rendkívül kedvezőtlen a helyzet, amennyiben ott az egy főre eső könyvtári kötetek száma 3,57-től 0,10-ig változik. A kvantitatív viszonyok feltüntetése mellett a kvalitatív viszonyok vizsgálatára is szükség van s ha ezt a vizsgálatot elvégezzük, rájövünk, hogy Amerikának tulajdonképpen a vidéki könyvtárügy a nagy problémája: 45 millió, könyvtári szempontból ellátatlan lakosából kerekken 40 millió lakos vidéken él. *Public library*-típusú könyvtárakkal bajosan oldható meg ez a probléma, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy ennek a könyvtártípusnak a hivatását — fejlődésének egyenes irányvonalában — szinte teljesen átvette a mozi. — Fritz megállapításának — „a statisztika a könyvtár lelkiismerete“ — SCHRIEWER szerint a gyakorlati következményeit is le kell vonni. SCHRIEWER mintaszerű könyvtárstatisztikai módszere sok tekintetben különbözik az amerikai metódusoktól, aminek legfőbb oka az európai, speciálisan pedig a német kiindulási alapoknak az amerikaiaktól való eltérésében rejlik. SCHRIEWER nem helyesli a kölcsönzési számok túlzott előtérbe helyezését, mert ezek szerinte nem fedik a reális értékeket. A kölcsönzési fejadag SCHRIEWER szerint voltaképpen funkcióérték, mely egy könyvtár olvasóközönségének összetételétől függ. Széles távlatot nyit a további vizsgálódásoknak SCHRIEWER azzal is, amit a kormegoszlással kapcsolatosan állapít meg: egy könyvtár olvasóközönségének kormegoszlása a város társadalmi struktúrájának és közlekedési viszonyainak függvénye.) (Lásd ehhez GRO-NOVSKY IVÁN ismertetését: *MKSzle* 1941, 101.)

J. BEER: Der Aufbau der Städtischen Volksbüchereien in Frankfurt a/M. als Beispiel eines grossstädtischen Volksbüchereibetriebes. (Bü 8: a német birodalmi tudomány-, nevelés- és népművelésügyi miniszter 1937. évben kiadott rendelete, mely szerint „arra kell törekedni, hogy minden 500 vagy ezen felüli lélekszámmal bíró helységnek állandó könyvtára legyen“, új irányvonalakat szabott a német népkönyvtárügy fejlődésének. A tanulmány e rendelettel kapcsolatban a német városok népkönyvtári szolgálattal való átítatásának kérdését vizsgálja meg. A városi könyvtárak elhelyezésénél és fejlesztésénél döntő súllyal esik latba az az általános tapasztalat, amely szerint a könyvtárnak legalább húsz perc alatt megközelíthetőnek kell lennie. E tapasztalat alapján kimondható, hogy könyvtári szempontból teljesen ellátatlanoknak minősülnek azok a városrészek, amelyek a könyvtártól több mint 2 km-re fekszenek, elegenden mértékben ellátottaknak pedig azok a városrészek tekinthetők, amelyeknek a könyvtártól való távolsága több mint másfél kilométert tesz ki, vagy amelyeknek környezetében a közlekedési vagy útviszonyok kedvezőtlenek. A könyvtári szolgálat eredményességének a távolsági és közlekedési viszonyok kedvező volta mellett még feltétlen kelléke az ú. n. belső kölcsönzés is, mely lehetővé teszi az olvasónak a távolibb városrészekben fekvő könyvtárak állományának igénybevételét is. Ezen a téren a Németbirodalomban már meglehetősen előrehaladt a helyzet; Frankfurtban pl. már a tudományos könyvtárak és népkönyvtárak belső kölcsönforgalmát is megszervezték. Szemük előtt HOYER megállapítása lebeg, aki szerint egy helység könyvtárának értékét nem olvasóinak vagy kikölcsönzéseinek abszolút száma, hanem elsősorban az fejezi ki, hogy mely fokban képes a népességet megfelelő irodalommal ellátni.)

H. CHRISTIAN rendkívül értékes megfigyeléseket tartalmazó tanulmányában (*Die Erfassung der Bevölkerung im Stadtkreis Frankfurt a/M. durch die Volksbüchereien*: Bü 20.) megállapítja, hogy a városi népkönyvtáraknál a kölcsönzési állomásoktól a térképen egyenként 500, 1000 és 1500 m-re köröket vonva és e körökbe helyezve az olvasók számát, a kölcsönzőképes korban lévő népesség számához viszonyítva, megkapjuk a városrész könyvtárral való ellátottságának fokát, az egy-egy kölcsönzési állomáshoz tartozó ellátatlan területeket és a még ellátandó területek pontjait.

3. *A könyvbeszerzés.*

G. LEYH: Spannungen und Lösungen im akademischen Schriftentausch. (ZBW 259.)

E. M. LOACKER: Streamlining the exchange of duplicates. (LJ 381.)

4. *Katalogizálás.*

L. A. GARLOCH: The reference department and the card catalog. (LJ 20.)

E. THALMAN: A cataloger answers. (LJ 232: hozzászólás a fentidézett cikkben foglaltakhoz.)

R. G. WAGNER: The portrait catalog. (LJ 250.)

M. E. SCOTT: For catalog card reproduction is always with us. (LJ 197.)

5. *Szakozás, decimálás.*

W. FUCHS: Die Medizin in Georg Matthiaes Göttinger Realkatalog. (ZBW 377.)

S. RUNGE karlsruhei könyvtáros, a német könyvtárosok egyesülete szakozási csoportjának vezetője a Library Quarterly-be írott tanulmányában (Some recent developments in subject cataloging in Germany: LQu 46.) a német tudományos könyvtárak katalógusrendszerének kialakulását magyarázza az amerikai könyvtárosoknak, ismerteti továbbá a ma használatos főbb rendszereket és mint a német könyvtárak szakozásának egységesítésére vonatkozó tervezet elkészítésével megbízott könyvtáros, főbb vonásaiban ismerteti elgondolását. A *szisztematikus* katalógus német és amerikai változatát összehasonlítva alapvető különbséget lát abban, hogy míg német felfogás szerint a katalógus az az elsődleges faktor, amelyhez a könyvek felállításának igazodnia kell annyiban, hogy a kérdéses könyvtárnak a szisztematikus felállítást kell követnie, addig amerikai részen a szisztematikus katalógusnak koránt sincs ilyen elsődleges szerepe, amit legjobban MARGARET MANN-nek nemrég megjelent könyvében (Introduction to the cataloging and classification of books. Chicago, 1930, 231.) kifejtett az a felfogása bizonyít, mely szerint „a szisztematikus katalógus nem egyéb, mint az állományjegyzék kidolgozott formája”. — A Németbirodalom területén, valamint a külföldön érvényben lévő főbb szakrendszerekben megnyilvánuló felfogásmódok analízise kapcsán R. arra a megállapításra jut, hogy a szakrendszer struktúráját egyedül a német HANS TREBSCH gondolta át; a többiek (pl. BLISS vagy RANGANATHAN) részint nem gondolták át, részint hajlanak arra a felfogásra, mely szerint a rendszernek az egyes tudományágak szokásos szakfelosztását kell követnie és ezzel ketős hibát is vétének, mert nem veszik tekintetbe, hogy a szakrendszernek nem ideákhöz, hanem valóságos könyvanyaghoz kell igazodnia, valamint azt sem, hogy a tudomány felosztásához való ragaszkodás — tekintetbe véve a tudomány állandó fejlődését és azt a tényt, hogy a tudományok felosztása tekintetében általánosan elfogadott séma amúgy sem létezik — nem jelent különösebb biztosítékot a minden szakrendszer életében praedestinatíve jelentkező változtatások kényszerével szemben.

Deutsche Kurzausgabe der Dezimal-Klassifikation. (FDC 17: a tizedes osztályozás német rövidített formájának új kiadása hasznos szolgálatot tehet legfeljebb 100.000 kötetig terjedő állományú általános könyvtáraknál és legfeljebb 10.000 kötetig terjedő állománnyal bíró szakkönyvtáraknál a nélkül, hogy mellette a teljes kiadás használatára szükség volna.)

6. *Könyv kölcsönzés.*

Normung der Leihschein für wissenschaftliche Bibliotheken. (FDC 50: A Dokumentation und Arbeitstechnik c. lap 1941. évi januári számából két német egységtérítvény-tervezetet ismertet, amelyek közül az egyik magán-személyek, a másik pedig intézmények és testületek használatára készült.)

C. VAN DYNE: The organization and work in the lending department, The Newark Public Library. (LQu 69.)

7. Olvasóterem, olvasótermi használat.

E. MAU: Lesesaalarbeit — ihre Wege und Ziele. (Bü 385; a német és amerikai olvasótermi felvilágosítások jellege között nagy az eltérés annyiban is, hogy míg Amerikában az olvasók egy része tisztán gyakorlati kérdéseket intéz a könyvtárhoz, addig a német könyvtáraknál a kérdéseknek a könyvhöz való kapcsolata sosem marad figyelmen kívül. Részletesen szól a tanulmány a kölcsönzés és az olvasóterem kapcsolatáról és arról, hogy miképpen járulhat hozzá az olvasóterem a rendelkezésére álló eszközökkel a könyvtár propagandájához.)

8. Felvilágosító szolgálat, dokumentáció.

T. SCHNURRE: Aus dem Katalogzimmer einer wissenschaftlichen Bibliothek. (ZBW 413; a könyvtárosi foglalkozásnak egyes körökben szinte tradícióvá vált lebecsülése még a könyvtár hivatásának régi értelmezésén alapul, s abban a korban gyökerezik, amikor a könyvtár valóban az események mögött kullogott; a mai könyvtárnak azonban valósággal benne kell élnie a nemzeti élet vérkeringésében s ezért különösen felvilágosítószolgálatát kell nagyarányúvá és rugalmassá tennie. A könyvtárosnak a szakbavágó képességeken kívül megfelelő pszichikai adottságokkal is rendelkeznie kell, hogy a könyvtári tudás és számottevő tájékozottság nélkül, inkább érzelmi alapon és ezért túl könnyen ítéltkező olvasóközönséggel szemben megállja a helyét.)

L. A. GARLOCH: The reference department and the card catalog. (LJ 20.)

E. THALMAN: A cataloger answers. (LJ 232; hozzászólás a fentidézett cikkben foglaltakhoz.)

M. K. BURKE: Reference work for the small library. (LJ 63.)

A. LADENSON: The newspaper index. (LJ 275; hírlapindexek készítésének gondolatát veti fel és egy hasonló chicagói kísérletet ismerteti.)

Gründung der Deutschen Gesellschaft für Dokumentation. (FDC 50; a birodalmi tudomány-, nevelés- és népművelésügyi minisztériummal, a birodalmi gazdasági minisztériummal, a népművelés- és propagandaügyi minisztériummal, a külügyi hivatallal és a véderőfőparancsnoksággal egyetértésben 1941. évi május hó 28-án megalakult a német dokumentációs társaság (Deutsche Gesellschaft für Dokumentation). A társaság elnökévé PRINZHORN professzort, a leipzigiegyetemi könyvtár igazgatóját választották meg. Feladataul a társaság a mindennemű dokumentumok gyűjtésével, rendezésével és kiértékelésével kapcsolatos kérdések tisztázását tűzte ki. Ezt a feladatot a társasági tagoknak a közösen végzendő munkában való egyéforrasztása, bizonyos kérdések tanulmányozása céljából munkacsoportok kiküldése, előadások rendezése, valamint a tagok részére közlemények kiadása útján kívánják betölteni.)

Internationale Normung auf dem Gebiete der Dokumentation. (FDC 18; az ISA-Committe 46 Documentation nemzetközi javaslatokat dolgozott ki különböző, a dokumentáció szempontjából lényeges kérdések rendezésére. A legfontosabb ilyen kérdés a folyóiratcímek egységes rövidítésének kérdése, melyet az ISA-Bulletin 23 véglegesen szabályoz, miután a szabálytervezetet megelőzőleg az érdekelt államok érdekelt könyvtárosaainak bemutatták. A folyóiratcímek rövidítésére, egységesítésére, mint ismeretes, már eddig is több államban törekedtek, azonban minden szempontból kielégítő gyakorlati eredményeket felmutató megoldásnak sokszor volt a kerékkötője az a körülmény, hogy a címeknek messzemenő, sokszor a cím kezdőbetűire való rövidítés módja inkább csak az egyes szakmák érdekeinek felelt meg, de nem fedte pl. az általánosabb jellegű könyvtárak igényeit. Az ISA-Bulletin 23 által közzétett végleges szabályozásban ezért a címeket csak olyan mértékben rövidít-

tik, hogy a rövidítésekből a teljes címek — legalább is a folyóirat megrendelése szempontjából lényeges alkotórészek tekintetében — visszaalkothatók legyenek. Szakfolyóiratjegyzékeknek a normákba foglalt rövidítésekkel *együtt* való kiadásának szorgalmazását a Fachnormenausschuss für Bibliotheks-, Buch- und Zeitschriftenwesen vette kézbe.)

M. GOUT: Note sulla documentazione tecnica in Italia. (ABI 318.)

G. A. VAN RIEMSDIJK: Bibliographie et documentation. Essai de définition de ces idées. (FDC 27.)

E. MATHYS: Jahresbericht der Schweizerischen Vereinigung für Dokumentation für das Jahr 1940. (FDC 33.)

A. J. MØLLER: Gedruckte Hilfsmittel der Dokumentation in Dänemark. (FDC 48: a dán sajtótermékek száma a múlt század óta hatalmas mértékben megnövekedett. 1916 óta dán folyóiratindex jelenik meg, mely eleinte kb. 160, ma pedig már 300 dán folyóirat tartalmáról ad rendszeresen tájékoztatást a dán decimális osztályozás szerinti elrendezésben.)

A tudományok herceg Jablonowski-társasága (Leipzig) 1942. december 31-i lejárati határidővel pályázatot írt ki a ZBW-ben (299.) a következő kérdés kidolgozására: „A dokumentáció a szellemtudományokban”. A kiírás hangsúlyozza, hogy bár a dokumentációs mozgalom történeti szempontból tekintve voltaképpen a természettudományok és a technika területeiről indul ki, mégis fejlődésében olyan módszereket és szempontokat is kifejlesztett, amelyek alkalmassá teszik a szellemtudományok területeinek megmunkálására is.

9. A könyvtár propagandája.

H. MÜLLER: Die Werbung der Volksbücherei. (Bü 210.)

E. MAU: Lesesaalarbeit — ihre Wege und Ziele. (Bü 385.)

S. W. SMITH: Polling public opinion. (LJ 375: a könyvtár eredményes munkájának egyik alapfeltételeként jelöli meg a szerző a közönségnek a könyvtárral szemben támasztott igényei és kívánságai ismeretét és az ezen igények és kívánságok értelmében való eljárást. Ismerteti továbbá a Massachusetts-állambeli Fitchburg Public Library-nek a fentvázolt szempontok tekintetbevételével szerkesztett tudakozóívét.)

10. A könyvtárak együttműködése.

G. LEYH: Spannungen und Lösungen im akademischen Schriftentausch. (ZBW 259.)

M. A. MILLER: Union catalogs — national, regional, and local. (LJ 59: a washingtoni Library of Congress Union Catalog-ja eddig a legkiválóbb ilyenmű amerikai létesítmény. Hibája azonban, hogy aránylag kevés könyvtár anyagát öleli fel és ezeket sem teljesen, kivéve talán magáét a Library of Congress-ét. A Library of Congress Union Catalog-ján kívül részletezi az ezidőszerint működő többi amerikai címközpontok működését. Vallja egy legfőbb bibliográfiai központ megvalósításának szükségességét, mert szerinte a legfőbb könyvtári érdekek és a gazdasági szempontok egyaránt ezt a megoldást javallják; sok kis szervezet megkettőzi a munkát és tetemes költségtöbblettel is jár. Washingtonnak bibliográfiai központtá való megtételét nem ajánlja, tekintettel arra, hogy e város fekvés szerint túlságosan távol esik a kontinens földrajzi középpontjától.)

O. PINTO: Organizzazione e metodi dei cataloghi uniti all'estero. (ABI 280: ismerteti a főbb összesített katalógusokat: a német „Gesamtkatalog-ot, az angolok „National Union Catalog“-ját, valamint a svájci és amerikai törekvéseket és megoldásokat.)

Az American Library Association-nek (A. L. A.) 1941. június 19—25-ig a Massachusetts-állambeli Bostonban megtartott 63. évi értekezletéről részint előzetesen, részint utólagosan a LJ következő lapjain megjelent közlemények tájékoztatnak: 298., 348., 390., 450., 508., 510., 711.

11. Fényképezés és mikrofilm.

H. JOACHIM: Ein neues Lesegerät. (FDC 59: az olvasókészülék konstrukciójában a formátum kérdése a döntő kérdés. A legjobb formátumok J. szerint a 35 mm széles perforált normálfilmhez szabott 24×36-os és 18×24-es típusok. Ezt a típust sikerrel alkalmazták több amerikai könyvtárban. — Ismertet egy Zeiss-Ikon-gyártmányú olvasókészüléket.)

Apparatus for copying transparent originals. (FDC 69.)

G. VAN ITERSON Jr.: An improved method for preparing and reading reproductions on a reduced scale of scientific communications. (FDC 43.)

F. G. KILGOUR: Foreign papers microfilmed. (LJ 319.)

H. H. FUSSLER: Library photography. (A LJ állandó rovata a folyóirat következő lapjain található: 35., 68., 135., 175., 213., 259., 302., 360., 405., 460., 514., 569., 663. és 723.)

12. Könyvkötés, restaurálás, könyvmegóvás.

G. A. E. BOGENG: Der Buchbinder und die Bücherei. (ABB 25., 41., 57., 69. és 84.)

G. A. E. BOGENG: Einband und Einbandteile. (ABB 4. és 12.)

O. DORFNER: Buch und Bucheinband. (ABB 89.)

O. DORFNER: Die Handvergoldung. (ABB 9., 21. és 27.)

H. HELWIG: Das Buchbinderwerkzeug und die Buchbinderwerkstätten bis in die zweite Hälfte des 19. Jahrhunderts. (ABB 23., 30., 39. és 44.)

M. J. HUSUNG: Programmatisches und Kritisches zu einem Atlas, bzw. Corpus der Lederschnitteinbände des Mittelalters. (Az előző évfolyamban közzölt tanulmány sorozat folytatása: ABB 1., 60., 75. és 81.)

H. SCHREIBER: Otto Glauning und die Einbandforschung. (ABB 92.)

A. GALLO: Il R. Istituto di Patologia del Libro nel 1940. Relazione del Direttore. (ABI 184.)

Norme per la spolveratura, disinfezione e disinfezione delle biblioteche. (ABI 508: A R. Istituto di Patologia del Libro, Roma, közleménye.)

P. BARR: Planning to avoid higher costs of binding rush. (LJ 184.)

K. CROFT: Consider the librarian who binds your magazine, Mr. Publisher! (LJ 204: a folyóiratok kötésével a könyvtáraknak rendesen igen sok gondjuk van: a lapok egymástól eltérő és egy folyóirat életén belül többször változó külalakja, a címlap, név- és tárgymutató csatolásának évfolyamonként visszatérő problémája, a különböző függelék-kötetek és mellékletek, valamint speciális számok külön lapszámozása és hovatartozandóságának esetenként eldöntendő kérdése állandó veszélyt jelent a könyvtárak számára.)

L. F. ZIMMERMAN: Facts and fancies on binding costs. (LJ 468.)

A LJ állandó kötéstechikai rovatából (LJ 40., 86., 144., 184., 224., 272., 316., 364., 412., 468., 524., 572., 684. és 740.) tartalmuk révén kiemelkednek az American Library Association által létesített „könyvklínikáról” szóló beszámolók.

13. A könyvtárépület, technikai berendezése, új találmányok.

[W.] SALEWSKI: Das Büchereigebäude der Gauhauptstadt Posen. (Bü 152.)

G. E. GOVAN—A. C. ROWELL: The Chattanooga Library building. (LJ 543.)

A LJ állandó rovata (New buildings and equipment) az előző évekhez hasonlóan 1941-ben is több új könyvtárépületet és technikai berendezést ismerttetett: LJ 217., 270., 314., 411. és 570.

W. H. JESSE: Moving books. (LQu 328: a Brown University könyvtárában a könyvtár épületének átalakítása, illetőleg kibővítése kapcsán szükségessé vált, majd foganatosított állományátcsoportosításról számol be. A helyük-

ről kimozdított kötetek darabszáma 615.000, az átcsoportosítás összköltsége 4215 dollár, az egy kötetre eső költség héttized cent volt.)

Ujabb megoldású amerikai könyvtárkocsikról (ú. n. bookmobile-okról) a LJ 39. és 212. lapjain olvassunk.

14. A személyzet. Státus és szolgálati beosztás.

G. F. BOWERMAN: Library personnel administration: some experiences. (LJ 644: szerző, a washingtoni nyilvános közkönyvtár igazgatója azt a felfogást vallja, hogy a könyvtári személyzet megválogatása elsősorban lelki szempontok szerint kell, hogy történjék: azokat kell előnyben részesíteni, akik szeretik a közönséget és akiket kedvel a közönség.)

R. S. MATTHEWS: Married women librarians. (LJ 650.)

[B. E. WESTON]: Librarian, read thyself. (LJ 23: az oregoni állami könyvtár és a Portland Library az elmúlt évben külön olvasótermet létesített a könyvtári személyzet számára; példájuk követésére buzdítja a könyvtárakat.)

A. NEPTUNE: Professional reading. (LJ 146.)

15. Könyvtárosképzés.

Lehrgang der Staatlichen Volksbüchereistelle für Mittelfranken und Baiern in Nürnberg. (Bü 428.)

Prüfungen für den Dienst an volkstümlichen Büchereien Herbst 1940. (Bü 38: közli az 1930. szeptember hó 24-én kelt porosz vizsgarend értelmében a német népkönyvtáraknál szolgálatra minősítő állami vizsgát 1940. szeptember folyamán sikerrel kiállott növendékek névsorát.)

H. RUPPE: Ergänzungslhrgang für Volksbibliothekare in Wien vom 4. Juni bis 2. Juli 1941. (Bü 426.)

[W.] SALEWSKI: Dritter Lehrgang der Staatlichen Volksbüchereistelle für den Regierungs-Bezirk Posen. (Bü 428.)

[W. SALEWSKI]: Zweiter Lehrgang für nebenamtliche Buchereileiter in Posen. (Bü 368.)

E. APOLLONI: I corsi per dirigenti delle biblioteche popolari. (ABI 498.)

I corsi di preparazione agli uffizi delle biblioteche popolari e scolastiche. (ABI 438.)

I corsi di preparazione agli uffizi e ai servizi delle biblioteche popolari e scolastiche. (ABI 520.)

M. D. CARTER: The library school and the defense of democracy. (LJ 442.)

16. Könyvtártípusok.

W. THAUER: Wechsel und Stetigkeit im Buchbestand. Fragen des Volksbüchereibestandes, dargestellt im Vergleich zu dem der wissenschaftlichen Bibliothek. (Bü 316: megállapítja mindenekelőtt, hogy a tudományos könyvtár és a népkönyvtár közötti alapvető különbség a két könyvtártípus feladatainak különbözőségén alapul. A tudományos könyvtár feladata: állományának minden (ill. szakkönyvtáraknál: bizonyos) tudományra kiterjedő felépítése, a kutatómunka rendelkezésére való bocsátása és későbbi korokra való megőrzése. Ezzel szemben a német népkönyvtár első feladata ma a német nép politikai nevelésében való közreműködés, a néppévalás folyamatának elősegítése, valamint praktikus életsegítség nyújtása.)

A tudományos könyvtár és népkönyvtár közötti különbséget megfelelően szemlélteti a két könyvtártípusban alkalmazott különféle munkamódszerek és munkaberendezések különbözősége, leginkább pedig az állomány felépítésében megnyilvánuló alapvető különbség. Míg ugyanis a tudományos könyvtárnak a felépítésben a jövő használóira is kell gondolnia, addig a népkönyvtár a felépítés tekintetében teljes arcával a kortárs felé fordul. Ez az

oka annak, hogy a népkönyvtár állományának felépítése olyan nagy mértékben ki van téve a korszaknak, melyben él s amely számára elsősorban dolgozik. Az az általánosan elfogadott alapelv, amely szerint a könyvtár hivatása hármas: a gyűjtés, az állomány fenntartása és használatba bocsátása, különleges értelmezést nyer a népkönyvtár esetében, amelynél a használaton van a döntő hangsúly. A tudományos könyvtár tervszerűen gyarapított állományából az idők folyamán aránylag csak kevés mű hull ki és ezért az állománya állandóan nő; ezzel szemben a népkönyvtár a használók igényéhez nagyobb mértékben kénytelen alkalmazkodni, ennél fogva állandóan selejteznie kell s ezt a selejtezést már csak azért is végre kell hajtania időnként, mert állománya nem nőhet egy bizonyos kereten túl, ha a könyvtár a maga népkönyvtár-jellegét meg akarja tartani. A keret, amelyet a népkönyvtár állománya elérhet, az eddigi tapasztalatok szerint 20—25.000 kötet, fiókkönyvtár esetében 10—20.000 kötet. Ezeknél nagyobb számú kötet már akadályos a népkönyvtári munka eredményességének, mert hiszen a népkönyvtárosnak mindenkor áttekintéssel kell bírnia könyvtárának teljes állománya felett. További alapvető különbségek a két könyvtár-típus között: kikölcsönzési arányszám, állományösszetétel, a többes példányok nagyobb szerepe a népkönyvtáraknál, a mindenkori könyvterméstől való függés foka (a népkönyvtár ez utóbbi tekintetben sokkal függetlenebb, önállóbb).

K. BUSSE: Die Werkbücherei als sozialpolitische Aufgabe der Betriebe. (Bü 357.)

M. SCHULZE: Die Krankenhausbüchereien der Reichsmessestadt Leipzig. (Bü 400.)

V. EICHSTÄDT: Eine Fachbibliothek zur Judenfrage. (ZBW 53.)

K. GLADEN: Erfahrungen mit der Kompanie-Bücherei. (Bü 154.)

„La biblioteca nella scuola“. Convegno nazionale di provveditori agli studi, presidi d'istituti d'istruzione media e superiore e direttori di biblioteche pubbliche governative. (ABI 73.)

J. T. VINCENT: Interpreting the library. (LJ 560: figyelemreméltó megállapításokat tartalmaz a *public library*-típusú könyvtár jellegével, sajátosan amerikai feladataival és szerepével kapcsolatosan. A *public library*-típusú könyvtár szerinte kimondottan „demokratikus“ jellegű intézmény: városi vagy állami akarat hozza létre és létében a társadalom támogatja. Az amerikai nyilvános könyvtárakon olvasható felírás: „Mindenkinek számára nyitva“ (Free to all the people), e könyvtár-típus legmélyebb lényegét és egyszersmind célját fejezi ki V. szerint. Sajnos, éppen ez alapelv jelenti egyben e könyvtár-típus eredendő hibáját is: a „demokratikus atmoszféra“ bizonyos mértékig hátráltatja a könyvtárt a demokratikus célok elérésében, mert hiszen egy olyan intézmény, amely mindenki előtt kitarja a kapuit, végső fokon mindenkitől függ, köztük a laikus érdeklődésétől és nem mindig kívánatos támogatásától is. Hogy a közönség szimpátiájának állandóan változó nagyságú hullámai felett úrrá lehessen és ilymódon a közösségben a szó valóságos értelmében vett *élő* szerepet játszassék, a *public library*-nek állandóan expanzív politikát kell folytatnia, aminek viszont első és legfontosabb feltétele a szükséges anyagi eszközökkel való felszereltség. A *public library* sosem állapíthatja meg állományára vonatkozóan, hogy abban „elég könyv van mindenki számára“ (tehát a gyűjtésben egy pillanatra sem állhat meg). Egy kifejezetten expanzív jellegű program megvalósításához rendszeresen annyira jelentős mennyiségű anyagi eszközre van szükség, hogy ezeknek az eszközöknek az előteremtése az Egyesült Államokban is csak több, kifejezetten ilyen célra hivatott szerv összefogásával valósítható meg. Ezzel kapcsolatosan rámutat a szerző a bizonyos könyvbaráti egyesületek létrehívásában rejlő különféle lehetőségekre.)

H. W. JONES: A consideration of the future relations of the medical libraries with our National Medical Library. (LQu 36.)

M. K. BURKE: Reference work for the small library. (LJ 63.)

J. D. HENDERSON: The role of the state library in national defense. (LJ 9.)

County libraries. (A LJ állandó rovata: LJ 408.)

Regional libraries. (A LJ állandó rovata: LJ 132.)

Small libraries. (A LJ állandó rovata: LJ 262.)

School libraries. (A LJ állandó rovata: LJ 24., 75., 301., 409. és 680.)

17. Az egyes államok könyvtárügye.

[H.] DÄHNHARDT: Zur Entwicklung des öffentlichen Büchereiwesens. Bü 305: szerző, a német népkönyvtárügy szakmabeli részről legfőbb intézője, hivatalos német statisztikai adatokkal alátámasztott összefoglaló képet nyújt a német népkönyvtárügynek a hatalomátvétel óta történt impozáns fejlődéséről. Az arcátlan külföldi németellenes hazugságpropaganda élő cáfolatát D. szerint nemcsak a hatalomátvétel óta megújított, illetőleg újonnan létesített könyvtárak nagy száma szolgáltatja, hanem az a tény is, hogy a német könyvtári építőmunka mindenütt szoroson nyomon követte a német véderőt az elfoglalt területekre, így pl. egyedül Kattowitzban 167 nyilvános népkönyvtárat és 270 iskolai könyvtárat nyitottak meg a német fennhatóság első évében. A fejlődés jelenlegi ütemének alapulvételével — állapítja meg a tanulmány — remélhető, hogy a háború után néhány esztendővel minden 400 lakossal bíró helységnek önálló népkönyvtára lesz.)

[F.] HEILIGENSTAEDT: Zur Jahreswende 1940/41. (Bü 1: a háború kitörése óta a régi birodalom területén és Ostmarkban összesen 1200 népkönyvtárat nyitottak vagy újítottak meg; ezenfelül 500 könyvtárt láttak el megfelelő állománnyal, további 2500 könyvtár felállításának céljaira pedig készenlétbe helyezték a szükséges eszközöket. Az állami kezelésben lévő népkönyvtárak általában csökkentett személyzeti létszámmal és anyagiakban megrövidítve kell, hogy jelenleg működjenek; ezért különleges feladatok ellátását a jövőben el kell háritaniok magukról és erőiket lehetőleg meghatározott és világosan körvonalazott munkacélokra kell inkább összpontosítaniok. A politikai felvilágosítás munkája mellett szükséges, hogy az irodalom és a művészet értékeit önmagukért is feltárják, tekintettel arra, hogy egy ilyenirányú fejlődés szüksége a háború folyamán előreláthatólag még fokozódni fog.)

K. SCHULZ: Erziehung zur Dichtung — Aufgabe der Volksbücherei. (Bü 2.)

E. THIER: Lenkung des Berufsnachwuchses. (Bü 273.)

O. AHLERS: Zum Aufbau eines deutschen Büchereiwesens im Generalgouvernement. (Bü 334.)

R. T. ESTERQUEST: A statistical contribution to the study of libraries in contemporary Germany. (LQu 1.)

[B. E. WESTON]: What is the purpose of a library? (LJ 388.)

S. B. ASKEW: Book service for all the people in one state. (LJ 115: főbb vonalaiban ismerteti a New Jersey-állam könyvtári szolgálatának kiépítését célzó hivatalos tervezetet.)